

Handlingsplan for dyrevelferd hos gris 2006-2010

Utarbeidet av Helsetjenesten for svin, KLF, Norsk Kjøtt og Norsvin.
Vedtatt i Norsvins styre 07.02.06

Innledning

Den første handlingsplan for dyrevelferd hos gris ble vedtatt i 2001. Planen ble laget i et samarbeid mellom alle aktører i norsk svineproduksjon, med Norsvin, slakteriene og Helsetjenesten for svin som de mest sentrale.

Det ble opprettet en styringsgruppe med representanter fra Helsetjenesten for svin, KLF, Norsk Kjøtt og Norsvin for å følge opp handlingsplanen.

Handlingsplanen for dyrevelferd hos gris har først og fremst ført til at fokus har blitt satt på dyrevelferd i langt større grad enn tidligere. Som følge av planen har det i perioden 2001-2005 blitt lagt stor vekt på å øke kunnskapen blant svineprodusentene og deres rådgivere, og det har blitt utarbeidet en rekke fakta-/ informasjonsblad og artikler til flere aktuelle mål i handlingsplanen: Grovfôr til purker, stell av smågris, avlaving av gris, halebiting hos gris og om bogsår hos purker. I et samarbeid med flere i næringen har Norsvin utviklet et kurs som gir kompetansebevis i svineproduksjon med fokus på velferd og atferd hos gris, og Helsetjenesten har ledet arbeidet med å lage et program for måling av dyrevelferd på den enkelte gard, "Dyrevelferd gris". Handlingsplanen har videre ført til stor forskningsaktivitet bl.a. innen hanngrisproduksjon og løsgående purker/ spedgristap.

Framtidige utfordringer

Det har skjedd så store endringer på området dyrevelferd hos gris siden handlingsplanen ble vedtatt, at styringsgruppen for handlingsplanen besluttet å gjennomgå planen totalt og foreta en revidering av den. Utarbeidelse av ny handlingsplan ble gjort samtidig med at Helsetjenesten for svin laget sin nye langtidsplan for perioden 2006-2010. Forslaget til ny handlingsplan er sendt på høring i Norsvins lagsapparat og ble vedtatt i Norsvins styre 07.02.06.

Helsetjenesten for svin, bestående av både den sentrale ledelsen og personale ved slakteriene med ansvar for helsetjenesten regionalt, vil få hovedansvaret for den utøvende virksomheten i forhold til planen. Derfor inngår handlingsplanen for dyrevelferd gris som en del av Helsetjenestens langtidsplan.

Styringsgruppen ser som de viktigste utfordringene nå å sette fokus på dyrevelferd slik at alle som arbeider i svinenæringen er bevisst på verdien av dyrevelferd, og at dette arbeidet skal føre til at det enkelte dyr får bedre dyrevelferd.

Visjon for dyrevelferd i norsk svineproduksjon

Visjon:

Velferden hos norsk gris skal alltid være blant de beste i verden!

Mål:

- Handlingsplanen skal inneholde næringens interne retningslinjer utover de offentlige minimumskrav for hold av gris. Det skal i arbeidet settes fokus på kritiske punkter i produksjonen, og det skal utarbeides anbefalinger hvor målet er å gi grisen så optimale forhold som mulig ut fra dagens viten.
- I arbeidet skal det brukes forskningsresultater og erfaringer fra praktisk svinehold som grunnlag for de anbefalingene som gis.
- Det må tas høyde for at produksjonen gjennomføres slik at den er allment akseptert og tåler innsyn fra forbrukeren.
- Handlingsplanen skal være en pådriver for å skape positive holdninger til arbeidet med dyrevelferd i norsk svineproduksjon og skal være med å sikre at de offentlige lover og forskrifter for hold av svin følges opp av alle svineprodusenter.
- Handlingsplanen skal i sine anbefalinger ta hensyn til bruk av tid og ressurser for å kunne gjennomføre de aktuelle anbefalingene. Tiltak som har stor betydning for grisens velferd skal prioriteres høyest.

Kritiske punkter i norsk svineproduksjon

Generelle områder

1. Holdninger og kompetanse i forhold til dyrevelferd

Mål:

Alle som arbeider innen norsk svineproduksjon skal ha god kompetanse på stell og håndtering av gris og en bevisst holdning til grisens atferd og naturlige behov, for derved å sikre grisene god velferd

Det er i dag et krav at alle som har ansvar for gris skal ha dokumentert kompetanse på området, men det er ikke beskrevet i detalj hva kompetansen skal inneholde. Dyrevelferd må tas med i undervisningen i stell og røkt av gris på alle nivå.

Tiltak:

- I løpet av perioden skal alle svineprodusenter ha dokumentert kompetanse
- Kurset "Dyrevelferd hos gris" skal bestå som et kurstilbud til alle norske svineprodusenter og det skal tilbys en nettbasert versjon for deler av kurset
- Næringen skal oppfordre til at kursheftet "Dyrevelferd hos gris" benyttes i undervisningen på alle nivåer med undervisning i stell av gris

Hovedansvarlig for gjennomføring: Norsvin

- Rådgivere skal bidra til å utvikle gode holdninger til dyrevelferd
- Slakteriene bør tilby opplæring i avliving av gris

Hovedansvarlig for gjennomføring: Slakteriene

2. Evaluering av dyrevelferd i svinebesetninger

Mål:

Programmet ”Dyrevelferd gris” skal brukes aktivt for å evaluere velferden i norske svinebesetninger, og være et hjelpemiddel til at negative forhold i besetningene rettes opp

Helsetjenesten har utviklet programmet ”Dyrevelferd gris” for en mest mulig objektiv måling samt dokumentasjon av velferden i enkeltbesetninger. Resultatene fra en slik måling kan brukes til forbedring av dyrevelferdsmessig svake punkt.

Tiltak:

- Programmet ”Dyrevelferd gris” skal evalueres og revideres i løpet av perioden
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin
- Avlsbesetninger: Skal gjennomgås annethvert år med programmet ”Dyrevelferd gris”. Påviste mangler skal rettes opp etter en fastsatt frist.
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-veterinærene.
- Bruksbesetninger: Skal gjennomgås hvert fjerde år med programmet ”Dyrevelferd gris” Påviste mangler skal rettes opp etter en fastsatt frist.
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: Varemottaker (slakteri)/slakterienes rådgivere

3. Oppfølging av holdforskriften

Mål:

Kravene i Forskrift om hold av svin skal være kjent av alle som arbeider i næringen og gjennomføres i praksis

Mattilsynet har det formelle tilsynet med offentlig regelverk, men næringen ønsker å bidra med informasjon ut til den enkelte bruker.

Tiltak:

Det skal lages informasjonsmateriell om viktige punkt i holdforskriften:

- Vann til gris
- Bruk av rotemateriale og strø
- Bruk av redebyggingsmateriale
- Luftkvalitet i grisehus
- Bruk av sjukebinger og håndtering av syke dyr

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

4. Helse

Mål:

Den norske grisen skal være fri for alvorlige smittsomme sykdommer og en rekke definerte milde smittsomme sykdommer. Det skal være lite ”produksjonssykdommer” hos norsk gris og medisin skal brukes faglig korrekt.

Frihet for sykdommer er en viktig forutsetning for god dyrevelferd. Norsk svineproduksjon er i dag i verdenstoppen i forhold til smittsomme sykdommer. Omfanget av såkalte ”produksjonssykdommer” er fortsatt for høyt, men vi ligger lavt i forhold til landene rundt oss. For å dokumentere vår gode helse er det viktig at helsekort føres nøye. Dette er også viktig for å forbedre helsen ytterligere.

Tiltak:

- Det skal etableres sikker smittebeskyttelse i alle besetninger
- Det skal gjennomføres pålitelig lokal og sentral registrering av sykdomsforekomst og medisinbruk.
- Omfanget av produksjonssykdommer skal reduseres gjennom effektiv rådgivning på besetningsnivå
- Omsetning av livdyr skal foregå regionalisert og i størst mulig grad innenfor lukkede helsepyramider.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

5. Forebygging av dyretragedier

Mål:

Det skal finnes rutiner som bidrar til å hindre at dyr lider som følge av at de ikke blir tatt hånd om som forutsatt. Antall tilfeller av brann og ventilasjonssvikt skal reduseres til et minimum

Dyretragedier som fører til at dyr ikke får det tilsyn og stell de skal ha, har i mange tilfeller sin årsak i sosiale tragedier. Slike tragedier kan være svært vanskelige å oppdage på et tidlig stadium, og det krever et godt sosialt nettverk i lokalmiljøet.

Ulykker som forårsakes av brann, ventilasjonssvikt og gjødselgass fører med seg store lidelser hos dyr, og fører til store belastninger for dyreeierne, samtidig som det gir husdyrbruket en negativ omtale i media.

Tiltak:

- De lokale produsentmiljøene må være bevisst verdien av sosial kontakt i lokalmiljøet.
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: Norsvin (på alle nivåer)
Delansvarlig: Slakteriene
- Det skal utarbeides informasjonsmateriell for forebygging av brann, ventilasjonssvikt og gjødselgassulykker.
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin
- Ved bygging og ominnredning av bygninger tas spesielt hensyn til forebygging av brann og spredning av farlige gasser med ventilasjonsanlegget.
 - Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

6. Avl

Mål:

Norsk svineavl skal ha egenskaper i avlsmålet som ivaretar og bedrer grisens velferd

Avl for økonomisk viktige egenskaper må ikke gå på bekostning av dyrevelferd. Det må i avlsarbeidet tas hensyn til forhold som kan føre til bedre dyrevelferd som bedre beinkvalitet, bedre morsevne, lavere smågristap, færre misdannelser og økt motstandskraft mot sjukdom

Tiltak:

- Det skal tas i bruk avlsmåsegenskaper som bidrar til avl for sunne og friske dyr.
- For å sikre genetisk kontroll med egenskaper knyttet til dyrevelferd i avlsarbeidet, skal en regelmessig estimere genetiske og fenotypiske sammenhenger mellom disse egenskapene og økonomisk viktige produksjonsegenskaper.

Hovedansvarlig for gjennomføring: Norsvin

7. Blanding av dyr

Mål:

Omgruppering/blanding av gris skal foregå i minst mulig grad.

Etablering av rangordning er naturlig i alle grupper av gris. Omgrupperinger med forstyrrelse av rangordningen medfører behov for etablering av ny rangordning. Dette kan medføre stress for grisen.

Tiltak:

- Det skal gis tydelig informasjon/rådgivning til svineprodusentene om skånsom og optimal kullutjevning
- Blanding av ulike grupper av smågris og slaktegris skal så langt som mulig unngås
- Det skal gis informasjon/rådgivning til svineprodusentene om optimale rutiner og miljø ved blanding av purker. Purkene bør ha fluktmulighet ved blanding.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

8. Opplasting og transport av gris

Mål:

All driving, opplasting og transport av dyr skal skje på en skånsom og dyrevennlig måte

Tiltak:

- Det skal gis informasjon om optimale rutiner for driving, opplasting og transport av dyr
- Ha fokus på egentransport av dyr
- Rådgivning for gode oppstallingsforhold ved mottak av livdyr i svinebesetninger

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-veterinærer

Spedgris/smågris

1. Liggeplasser

Mål:

Alle smågriser skal ha trekkfrie liggeplasser med riktig temperatur

Tapet av smågris er særlig stort første 2-3 levedøgn og den første tiden etter avvenning. En betydelig andel av dette tapet er relatert til uheldig nærmiljø for grisen. Fra et dyrevelferdsmessig synspunkt vil det være svært viktig å redusere smågristapet som oppstår på grunn av uheldig miljø.

Tiltak:

- Gjennom informasjon bidra til at nyfødte griser og nylig avvente griser får et optimalt miljø.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

2. Reduksjon av spedgristap

Mål:

Gjennomsnittlig dødelighet fram til avvenning (registrert i In-Gris) skal reduseres med minst 2 prosentenheter i den kommende femårsperioden

Dødeligheten fram til avvenning har, registrert i In-Gris, ligget stabilt rundt 15 % de siste årene. Den beste 1/3 av besetningene har en dødelighet på 12 %. I flere av våre naboland er spedgristapet lavere enn i Norge. Det bør derfor være realistisk å redusere spedgristapet, et slikt tiltak vil gagne dyrevelferden og vil være økonomisk lønnsomt for den enkelte bruker.

Tiltak:

- Lage informasjonsmateriell og kurstilbud om hvordan dødeligheten fram til avvenning kan reduseres.
- Bidra til at det blir videreført forskningsprosjekter som har som mål å skaffe ny kunnskap om viktige faktorer for spedgristap, inkludert bingeutforming og purkas rolle i spedgristap/ utvalg av purker.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

3. Leddbetennelse hos smågris

Mål:

Forekomsten av leddbetennelse hos spedgriser og smågriser skal reduseres

Årsstatistikkene fra In-Gris viser at leddbetennelse er den vanligste årsaken til sjuksdomsbehandling hos gris her i landet. Leddbetennelse hos smågris er uten tvil svært smertefullt, og er viktig for dyrevelferden.

Tiltak:

- Lage informasjonsmateriell om hvordan forekomsten av leddbetennelse kan reduseres.
- Oppnå en bedre registrering av frekvens av leddbetennelse
- Kartlegge miljøforhold (golv, strø, bingeutforming mm) og rutiner i besetninger med høy og lav forekomst av leddbetennelse.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

4. Avvenningsproblemer

Mål:

Sjukdom og dødelighet i perioden etter avvenning skal reduseres

Perioden like etter avvenning er en kritisk periode for grisen, og sjukdom og økt dødelighet er ikke sjelden. Et vanlig tiltak har vært redusert fôrstyrke, noe som lett fører til nedsatt tilvekst og ujevne kull.

Tiltak:

- Gjennom informasjonsmateriell og kurstilbud sette økt fokus på riktig miljø, fôr og rutiner ved avvenning.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

5. Hanngrisproduksjon

Mål:

Det skal arbeides for at kastrering av gris blir unødvendig

I henhold til offentlige regler blir all gris i Norge nå bedøvd og kastret av veterinær. Dette regelverket blir fulgt opp av Mattilsynet. Stortinget vedtok i 2002 at kastrering av gris skulle være forbudt fra 2009. Det trengs fremdeles mye forskning og utvikling før dette forbudet kan gjennomføres uten at forbrukerne skal få svinekjøtt med rånesmak. Vi forutsetter at denne forskningen i vesentlig grad må finansieres av friske midler fra det offentlige. Næringen har vært positiv til hanngrisorforskningen, og har hittil bidratt med store midler. Det er også viktig at forskningen utføres i samarbeid med utenlandske institusjoner. Det er en forutsetning at problemene med rånelukt må være løst før et forbud mot kastrering kan tre i kraft.

Tiltak:

- Forskningsaktivitet innen hanngrisproduksjon koordineres av Fagsenteret for kjøtt

Purker og råner

1. Bruk av grovfôr

Mål:

Purker og råner skal ha god tilgang på grovfôr.

Det er i dag et offentlig krav at alle avlsdyr over 6 måneder skal ha tilgang på grovfôr.

Tiltak:

- Finne fram til praktiske metoder for tildeling av grovfôr.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

2. Klauvproblemer hos purker

Mål:

Klauvhelse hos purker skal forbedres

Klauvproblemer er i dag årsak til tidlig utsjalting og betydelig lidelse hos purker.

Tiltak:

- Stimulere til forskning omkring klauvproblemer hos purker
- Bidra til økt kunnskap blant rådgivere og produsenter om klauvhelse og tiltak som kan forebygge klauvproblemer
- Gjennomføre rådgivning for å bedre klauvhelse

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

3. Bogsår hos purker

Mål:

I løpet av to-års perioden fra 2005 til 2007 skal forekomsten av bogsår hos purker reduseres med 50 %

Ved en registrering i 2004/2005 hadde 10,5 % av slakta purker bogsår. Bogsår er et velferdsproblem i norsk svineproduksjon.

Tiltak:

- Gi informasjon og praktiske råd for å redusere bogsår.
- Registrere forekomst av bogsår hos slakta purker i 2006/2007, og deretter foreta registreringer hvert andre år.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

Slaktegris

1. Halebiting

Mål:

I løpet av perioden fra 2006 til 2010 skal forekomsten av halebiting hos gris reduseres til det halve.

Halebiting er et av de største velferdsproblemene i slaktegrisproduksjon, også i Norge. Ved alle kjøttkontroller registreres forekomst av slakt med halesår og korte haler.

Tiltak:

- Gi informasjon og praktiske råd til svineprodusenter.
- Ha kontakt med kjøttkontrollen ved slakteriene for å sikre en lik vurdering av halesår ved kjøttkontrollene.
- Etablere system for umiddelbar varsling fra kjøttkontrollen til Helsetjenesteveterinær ved slakteriet ved økning i forekomst av halesår i enkeltbesetninger.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin

2. Miljø ved innsett av slaktegris

Mål:

All slaktegris skal tilbys et godt miljø ved innsett i slaktegrisavdeling

Mange slaktegriser blir i dag tilbudt et miljø som ikke er optimalt ved innsett i slaktegrisavdelingen. Dette fører til økt mottakelig for sykdommer og redusert dyrevelferd.

Tiltak:

- Utarbeide informasjonsmateriell om optimalt miljø ved innsett av slaktegris.

Hovedansvarlig for gjennomføring: HT-svin.